

# Unia Europejska – historia i instytucje

cz. I

## ★ ★ *Historia Wspólnot Europejskich*

W roku 1951 w Paryżu został podpisany traktat, którego sygnatariuszami były Niemcy, Francja, Włochy, Belgia, Holandia i Luksemburg. Traktat ten powołał Europejską Wspólnotę Węgla i Stali. EWWiS była pierwszą organizacją europejską mającą realną władzę i ponadrządowe instytucje. Traktat ustanawiający EWWiS był fundamentem, na którym powstała dzisiejsza Unia Europejska.

Następną ważną datą w historii integracji europejskiej był 25 marca 1957 roku, bowiem w dniu tym podpisano dwa traktaty: ustanawiające Europejską Wspólnotę Gospodarczą (EWG) i Europejską Wspólnotę Energii Atomowej (EURATOM). Traktaty te zostały podpisane przez tę samą szóstkę państw.

Głównym osiągnięciem Wspólnoty było ustanowienie Rynku Wewnętrznego, opartego na tzw. czterech swobodach: wolnym przepływie towarów, usług, osób i kapitału między państwami członkowskimi.

Następnym etapem zacieśnienia integracji było podpisanie w roku 1986 Jednolitego Aktu Europejskiego, który zmienił i uzupełnił traktaty o EWWiS, EWG i EURATOM-ie.

W międzyczasie do Wspólnot Europejskich przystąpiły nowe państwa członkowskie:

- Dania, Irlandia i Wielka Brytania (1973 r.),
- Grecja (1981 r.),
- Portugalia i Hiszpania (1985 r.),
- Austria, Finlandia i Szwecja (1994 r.).

## ★ ★ *Powstanie Unii Europejskiej*

W roku 1992 w Maastricht podpisano traktat powołujący Unie Europejską. Określono w nim ramy i harmonogram dochodzenia do Unii Gospodarczej i Walutowej, rozszerzono zakres wspólnej polityki o edukację, ochronę zdrowia, kulturę, sieci transeuropejskie i ochronę konsumenta. Państwa członkowskie UE zobowiązały się do prowadzenia Wspólnej Polityki Zagranicznej i Bezpieczeństwa. Wzmocniono prerogatywy Parlamentu Europejskiego poprzez wprowadzenie procedury współdecydowania. Wprowadzono obywatelstwo Unii.

Kolejnym etapem integracji było podpisanie w lutym 1997 roku Traktatu Amsterdamskiego. Określono w nim sposób głosowania w Radzie, liczbę komisarzy i parlamentarzystów uzależniono od poszerzenia Unii Europejskiej. Wzmocniono kontrolę polityczną Parlamentu Europejskiego nad Komisją. Wzrosła również rola Trybunału



# Unia Europejska – historia i instytucje

## CZ. I

Sprawiedliwości. W dziedzinie Wspólnej Polityki Zagranicznej i Bezpieczeństwa wyposażono Unię w nowy instrument działania – wspólne strategie, określające cele w polityce zagranicznej i bezpieczeństwa. Do traktatu włączono również przyjęty w Maastricht protokół socjalny. Traktat wszedł w życie 1 maja 1999 r.

Za przełomową datę w pogłębianiu integracji europejskiej musi być również uznany 1 stycznia 1999 roku, bowiem w dniu tym wprowadzono nową walutę euro. Obecnie do strefy euro należy 12 spośród państw członkowskich: Francja, Niemcy, Włochy, Belgia, Holandia, Luksemburg, Irlandia, Hiszpania, Portugalia, Finlandia, Austria i Grecja. Poza strefą euro znalazły się: Wielka Brytania, Szwecja, Dania.

W lutym 2000 roku rozpoczęła się konferencja międzyrządowa, której celem było uzgodnienie kolejnych reform unijnych instytucji i mechanizmów decyzyjnych. Zapisano je w postaci nowelizacji traktatu na grudniowym szczycie w Nicei (Traktat Nicejski). Obradujący w Nicei szefowie państw Unii Europejskiej uzgodnili porozumienie w sprawie reformy instytucji UE. Przywódcy Piętnastki uznali, że „od daty wejścia w życie Traktatu z Nicei Unia będzie w stanie powitać nowe państwa, gdy tylko wykażą zdolność do sprostanania obowiązkowi, wynikającemu z członkostwa”. Zatwierdzono reformę Rady Ministrów (powiększonej w przyszłości o 12 państw), Parlamentu Europejskiego i Komisji. Proklamowana została Karta Praw Podstawowych – zbiór praw człowieka i swobód obywatelskich.

## ★ ★ Fundamenty prawne Unii Europejskiej

### Traktat Paryski

Traktat o utworzeniu EWWiS (Europejska Wspólnota Węgla i Stali) podpisany 18.04.1951 roku w Paryżu, wszedł w życie 23 lipca 1952 roku. Sygnatariuszami było sześć państw: Francja, RFN, Włochy, Belgia, Holandia, Luksemburg.

Do nadzorowania postanowień traktatu powołano instytucję o charakterze ponadpaństwowym – Wysoką Władzę (od 1967 roku Komisja Wspólnot Europejskich).

### Traktat Rzymski

(Traktat o utworzeniu Europejskiej Wspólnoty Gospodarczej i Euratomu)

Traktat o utworzeniu Europejskiej Wspólnoty Gospodarczej oraz Europejskiej Wspólnoty Energii Atomowej podpisany został 25 marca 1957 roku w Rzymie przez sześć państw EWWiS. Traktat o EWG wszedł w życie 1 stycznia 1958 roku, po ratyfikacji przez parlamenty państw-sygnatariuszy (Belgia, Francja, Holandia, Luksemburg, RFN i Włochy).

1 lipca 1968 roku w ramach EWG utworzono unię celną (zniesiono cła we



# Unia Europejska – historia i instytucje

## cz. I

wzajemnym handlu i ustanowiono wspólną taryfę wobec państw trzecich). Wraz z traktatem o EWG w Rzymie został zawarty – przez te same państwa – traktat o utworzeniu trzeciej Wspólnoty: Europejskiej Wspólnoty Energii Atomowej, zwanej Euratomem. Wszedł w życie 1 stycznia 1958 roku.

### Jednolity Akt Europejski

Jednolity Akt Europejski – nowelizacja Traktatu Rzymskiego, uchwalona podczas konferencji rządowej w Luksemburgu i w Brukseli (09.09.1985 – 27.01.1986) o zmianie i uzupełnieniu trzech Traktatów założycielskich: EWWIS (1951), EWG (1957) i Euratomu (1957). Układ wszedł w życie 1 lipca 1987 roku. Sygnatariusze JAE (Belgia, Dania, Francja, Grecja, Hiszpania, Holandia, Irlandia, Luksemburg, Portugalia, RFN, Wielka Brytania i Włochy) zobowiązali się do utworzenia „jednolitego rynku europejskiego” do dnia 31 grudnia 1992 roku. Akt określa rynek wewnętrzny jako „obszar bez granic wewnętrznych, na którym zapewnia się swobodny przepływ towarów, osób, usług i kapitału”.

### Traktat z Maastricht (Traktat o Unii Europejskiej)

Traktat o Unii Europejskiej podpisany w Maastricht 7 lutego 1992 roku; wszedł w życie 1 listopada 1993 roku (po referendach przeprowadzonych w państwach członkowskich). Sygnatariuszami były: Belgia, Dania, Francja, Grecja, Hiszpania, Holandia, Irlandia, Luksemburg, Portugalia, RFN, Wielka Brytania i Włochy.

Celem tego Traktatu było:

- utworzenie obszaru bez granic wewnętrznych,
- umocnienie spójności gospodarczej i społecznej,
- utworzenie unii gospodarczo-walutowej (łącznie z wprowadzeniem wspólnej waluty),
- potwierdzenie tożsamości Unii na arenie międzynarodowej,
- realizacja wspólnej polityki zagranicznej i bezpieczeństwa,
- wzmocnienie ochrony praw i interesów obywateli państw członkowskich (ustanowienie obywatelstwa Unii),
- rozwój współpracy w dziedzinie wymiaru sprawiedliwości i spraw wewnętrznych.

Traktat ustanowił Unię Europejską opartą na Wspólnotach Europejskich i uzupełnioną o nowe polityki, tzn. Unię Gospodarczą i Walutową, wspólną politykę zagraniczną i bezpieczeństwa, współpracę w zakresie bezpieczeństwa wewnętrznego i wymiaru sprawiedliwości (trzy filary Unii Europejskiej).



# Unia Europejska – historia i instytucje

## CZ.I

Ustalono też nowe ramy instytucjonalne UE: Rada Europejska, Rada Unii Europejskiej (dawniej: Rada Ministrów), Komisja Europejska (dawniej: Komisja Wspólnot Europejskich), Parlament Europejski oraz Trybunał Sprawiedliwości i Trybunał Rewidentów Księgowych, które pozostają trybunałami Wspólnot Europejskich.

### Traktat Amsterdamski

Traktat Amsterdamski został podpisany 02.10.1997 roku w Amsterdamie przez państwa Unii Europejskiej. Uzupełnia on i wprowadza poprawki do Traktatu z Maastricht, Traktatów Rzymskich oraz innych aktów Wspólnoty. Pod Traktatem podpisały się: Austria, Belgia, Dania, Francja, Grecja, Finlandia, Hiszpania, Holandia, Irlandia, Luksemburg, Portugalia, RFN, Szwecja, Wielka Brytania i Włochy. W Traktacie wzmocniono federacyjny charakter Unii Europejskiej. Przewidziano wzmocnienie roli Parlamentu Europejskiego, powołanie przedstawiciela ds. polityki zagranicznej. Wzmocniono kompetencje Brukseli w zakresie polityki wizowej, migracyjnej i azylowej oraz współpracę policji i wymiaru sprawiedliwości. Negocjacje nad kształtem Traktatu zostały podjęte w czerwcu 1995 roku, w celu przygotowania Unii do poszerzenia o kolejne kraje (z Europy Środkowej).

### Traktat Nicejski

Celem zainaugurowanej 14 lutego 2000 r. Konferencji Międzyrządowej było uzgodnienie niezbędnych dla przyszłego rozszerzenia UE – reform instytucjonalnych, które nie zostały rozstrzygnięte w Amsterdamie w 1997 r. Za trzy najważniejsze tego rodzaju kwestie uznano:

- podział głosów w Radzie UE i system podejmowania decyzji kwalifikowaną większością głosów,
- skład Komisji Europejskiej (liczba komisarzy),
- zakres decyzji podejmowanych kwalifikowaną większością głosów.

Konferencję Międzyrządową zakończono uzgodnieniem nowego Traktatu podczas spotkania Rady Europejskiej w Nicei, w nocy z 10 na 11 grudnia 2000 r. Ustalenia Traktatu Nicejskiego zostały oficjalnie uznane za wystarczające do przystąpienia do rozszerzenia Unii. Traktat Nicejski został podpisany przez państwa członkowskie, a następnie poddany procedurze ratyfikacyjnej, zarówno w parlamentach narodowych, jak i w Parlamencie Europejskim. Z początkiem 2003 r. Unia Europejska uzyskała stan gotowości do przyszłego rozszerzenia.

